

Avdelningen för Analys
Katarina Popovic
katarina.popovic@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)

Kulturdepartementets dnr. Ku2020/01170/CSM

Socialstyrelsen lämnar följande synpunkter på utredningens bedömningar och förslag:

- Socialstyrelsen gör en annan bedömning än utredaren angående myndighetens beredskap att ta ansvar för minoritetspolitiken inom våra verksamhetsområden.
- Socialstyrelsen anser att resonemangen avseende minoritetspolitisk integrering som styrstrategi i myndighetsstyrningen behöver förtydligas.
- Socialstyrelsen avstyrker förslaget att flytta ansvaret för uppföljning från Länsstyrelsen i Stockholm till Institutet för språk och folkminne.
- Socialstyrelsen avstyrker förslaget att minska förvaltningsanslaget för berörda statliga myndigheter för att finansiera de ökade kostnader som förslaget innebär.

6.6 Behovet av förändring och övergripande inriktning för uppföljningssystemet

Socialstyrelsen delar utredarens ståndpunkt att ordningen med att statliga myndigheter rapporterar sina regeringsuppdrag till uppföljningsmyndigheterna inte har fungerat på ett tillfredställande sätt och därmed kan avskaffas. Vi delar också utredarens ståndpunkt att det är lämpligt att sektorsmyndigheter genomför undersökningar som rör deras egna verksamhetsområden. Utredaren gör dock den generella bedömningen att det är för tidigt att ge statliga myndigheter ett formellt utpekat ansvar för uppföljning av minoritetspolitiken inom sina verksamhetsområden. Utredaren anser att det i nuläget är mer prioriterat att stärka den centrala uppföljningen. Socialstyrelsen delar inte den bedömningen. Myndigheten anser istället att det är mer effektivt och ändamålsenligt att myndigheter själva, utan omväg via en annan statlig myndighet, ansvarar för uppföljning och rapportering. Socialstyrelsen har sedan flera år särskilda regeringsuppdrag inom det minoritetspolitiska området och arbetar redan nu för att ta fram långsiktiga former för att kontinuerligt följa de nationella minoriteternas situation inom

myndighetens verksamhetsområden. Myndighetens bedömning är att Socialstyrelsens verksamhet fortsatt kommer att spela en viktig roll i minoritetspolitiken och att myndigheten, i samråd med minoriteterna, är bäst lämpad att ta ansvar för uppföljning och rapportering av verksamheten.

7.3.2. och 7.4 Synpunkter från statliga myndigheter och utredningens iakttagelser

Socialstyrelsen är positiv till en ökad samverkan med andra myndigheter och har uppskattat det samordnade samrådsförfarande som Länsstyrelsen i Stockholm har organiserat. Vi ingår gärna i nätverk med andra myndigheter i syfte att utbyta erfarenheter. Vi har även ett etablerat och väl fungerande samarbete med de myndigheter vi har gemensamma uppdrag med, t.ex. Folkhälsomyndigheten. Vi känner dock inte igen oss i beskrivningen av det omfattande behov av stöd från en central uppföljningsmyndighet som beskrivs under rubriken. Snarare än att samordna andra myndigheters arbete kan den centrala uppföljningsmyndigheten ansvara för att driva och upprätthålla möjligheter till ett gemensamt nätverk. Socialstyrelsen är en kunskapsmyndighet och har kapacitet för och erfarenhet av att utveckla metodstöd och utbildningar inom minoritetsområdet kopplat till vår verksamhet. Vi vill istället poängtera vikten av långsiktighet i arbetet.

8.2.3 Minoritetspolitisk integrering

Socialstyrelsen delar uppfattningen att de nationella minoriteternas rättigheter ska vara en integrerad del av offentlig verksamhet i berörda sektorer. Det finns mycket att lära från jämställdhetspolitiken och arbetet med jämställdhetsintegrering som utredaren påpekar. Det är dock oklart på vilket sätt den föreslagna minoritetspolitiska integreringen skiljer sig från uppdraget att implementera minoritetslagen i myndigheters verksamhet. I förslaget står vidare att regeringen ska utveckla och använda sig av minoritetspolitisk integrering som en strategi för myndighetsstyrning. Utvalda myndigheter ska vid behov ges i uppdrag att långsiktigt integrera ett minoritetsperspektiv i sitt beslutsfattande. Socialstyrelsen anser att det inte framgår i betänkandet på vilket sätt behovet ska avgöras och menar att en implementering, eller integrering, av minoritetspolitiken bör ingå i alla berörda statliga myndigheters uppdrag. Resonemanget avseende minoritetspolitisk integrering är otydligt.

8.3.4 Institutet för språk och folkminnen ska överta Länsstyrelsens uppdrag

Socialstyrelsen avstyrker utredningens förslag att flytta det nationella uppföljningsansvaret till Institutet för språk och folkminnen. I förslaget nämns under flera olika rubriker exempel på minoritetspolitikens komplexitet. I kapitel 6 pekar utredaren på de utmaningar som finns när det gäller styrning och uppföljning av tvärssektoriella politikområden som minoritetspolitiken. Många olika aktörer med skilda förutsättningar och kultur förväntas bidra till måluppfyllelsen vilket gör systemet komplext och svårt att överblicka. Bristen på statistik och begränsade möjligheter att genomföra kvantitativa undersökningar gör området än mer svårt, även i jämförelse med andra tvärssektoriella områden som t.ex. jämställdhets- eller ungdomspolitik. Genomförandet av minoritetspolitiken är dessutom

till stor del beroende av insatser i kommunerna vilket gör att styrningen alltid måste balanseras mot det kommunala självstyret.

I kapitel 7 redogörs vidare för hur omfattande behovet av stöd är framförallt i kommunerna och hur nuvarande uppföljningsmyndigheter inte kan leverera allt som efterfrågas. I kommunerna behövs enligt utredaren specialiserade utbildningar för olika yrkesgrupper och strategiskt stöd på alla nivåer. Det behövs även stöd att hantera olika strukturella utmaningar t.ex. brist på personal med språk och kulturkompetens inom äldreomsorg och förskola m.m. Inom regionerna anser man att den stora utmaningen med minoritetsarbetet finns inom hälso- och sjukvårdsområdet. Utredaren anför vidare att statliga myndigheter anger att det råder kunskapsbrist om nationella minoriteter och politikområdet på deras myndigheter. Även de önskar enligt utredaren stöd i allt från strategier till hur man håller samråd och om vad. Utredaren pekar också på det dåliga genomslaget för de allmänna bestämmelserna i minoritetslagen i kommunerna utanför förvaltningsområdena. Socialstyrelsen anser att det saknas en analys om var olika ansvar hör hemma. Till exempel står ingenstans vad kommunerna själva har för ansvar att leverera lösningar. Det framgår inte heller vad regioner och statliga myndigheter förväntas åstadkomma och bidra med.

Enligt utredaren är lösningen på de utmaningar som identifierats att ansvaret för uppföljningen flyttas från Länsstyrelsen i Stockholm till Institutet för språk och folkminnen (ISOF). Socialstyrelsen bedömer att detta inte kommer att vara en hållbar lösning. ISOF har viktiga uppdrag avseende de nationella minoritetsspråken men är en liten myndighet utan erfarenhet av att samordna kommuner, regioner eller andra myndigheter. De har inte några uppdrag inom arbetet med mänskliga rättigheter eller andra tvärspektoriella frågor. Vi befarar att ISOF:s inriktning kommer att missgynna de delar i minoritetspolitiken som handlar om andra frågor än språk. Vi har också svårt att se hur överföringen av uppföljningsansvaret till ISOF löser alla de problem som identifierats i betänkandet, även med de förstärkta resurser som föreslås. Det finns också, som utredaren pekar på, en uppenbar risk för att man tappar både tid och kompetens när en ny myndighet ska överta ett ansvarsområde.

9. Konsekvensbeskrivning och kostnadsberäkning – förslag till finansiering

Utredaren konstaterar att den ambitionshöjning som behövs för att lägga in en högre växel i minoritetspolitiken också kräver ökade finansiella resurser och Socialstyrelsen delar den uppfattningen. Utredningen bedömer att det förstärkta samordnings- och uppföljningsuppdraget kräver resurser som motsvarar totalt 15 årsarbetskrafter jämfört med dagens 8,3 alltså en höjning med 6,7 årsarbetskrafter. Den beräknade kostnaden för förslaget är sammanlagt 24,5 miljoner kronor. För att finansiera detta föreslår utredaren bl.a. en överflyttning av ramanslaget från 36 stycken statliga myndigheter som var och en skulle bidra med 210 000 kronor i minskade anslag, sammanlagt 7,56 miljoner kronor. Utredaren menar att detta kompenseras av att den faktiska kostnaden för respektive myndighet blir mindre genom det stöd de kommer att få av ISOF. Utredaren syftar på att myndigheterna inte själva behöver utveckla eget informationsmaterial, utbildningar

etc. Socialstyrelsen menar dock att myndigheten är bäst lämpad att ta fram informations och utbildningsmaterial för våra verksamhetsområden, målgrupper och intressenter. Det stöd som vi kan få av ISOF kompenserar därmed inte neddragningen av ramanslaget. Vi behöver dessutom våra resurser till samråd och vidareutveckling av våra uppdrag. Socialstyrelsen avstyrker därför förslaget.

Socialstyrelsen anser däremot att det samordnade samråd som nämns i betänkandet är bra. Vi ser gärna att en central uppföljningsmyndighet även i fortsättningen tar sig an den uppgiften.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Olivia Wigzell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Natalia Borg, t.f. avdelningschefen Petra Rinman och enhetschefen Eva Wallin deltagit. Utredaren Katarina Popovic har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell

Katarina Popovic